
Open Peer Review

Rukopis, který po předložení do časopisu úspěšně projde úvodním interním hodnocením, je odeslán k externímu recenznímu řízení (*External peer review*). Různé časopisy se mohou lišit způsobem a organizací recenzního řízení (například počtem externích recenzentů nebo rolí redakční rady).

Časopisy obvykle používají dva typy recenzního řízení: **single-blind** nebo **double-blind**. U těchto typů recenzního řízení autoři neznají identitu recenzentů a/nebo recenzenti neznají identitu autorů. Cílem anonymního recenzního řízení je vyhnout se možným předsudkům recenzentů vůči autorům (např. kvůli pohlaví, národnosti nebo akademickému postavení) a vyhnout se možné odplatě autorů vůči kritickým recenzentům.

Někteří vědci poukazují na to, že může být obtížné skutečně anonymizovat odeslané rukopisy a místo toho podporují model otevřeného recenzního řízení, který se snaží učinit proces recenzí transparentnějším a zároveň ocenit práci recenzentů.

Definice a charakteristiky

Termín Open Peer Review (otevřené recenzní řízení) nemá jednotnou definici, jelikož zahrnuje různé metody, jejichž cílem je, aby bylo recenzní řízení více transparentní.

Ve své rozsáhlé studii identifikuje [Tony Ross-Hellauer \(2017\)](#) následující způsoby, jak lze recenzní řízení provést otevřeně. Časopisy nebo platformy, které provádějí „otevřené recenzní řízení“ mohou uplatňovat jednu nebo více z těchto charakteristik.

1. Otevřená identita

= autoři a recenzenti znají navzájem svou identitu

Mezi zmiňované výhody otevřené identity patří zvýšení kvality recenzí. Recenzenti by byli odpovědní za své posudky a získali uznání za svou práci. Také by to mohlo pomoci odhalit možné střety zájmů. Na druhou stranu, odpůrci této metody tvrdí, že recenzenti nemusí být ve svých posudcích upřímní, aby se vyhnuli nepříjemným následkům. Kritici se také obávají, že odhalení identity autorů a recenzentů by mohlo zvýšit míru předsudků.

2. Otevřená forma posudků

= recenzní posudky jsou publikovány spolu s příslušným článkem

Posudky jsou často publikovány spolu s identitami recenzentů (kombinace otevřených posudků a otevřených identit), ale nemusí tomu tak být vždy. Výhody spočívají v tom, že potenciálně užitečné vědecké informace jsou veřejně dostupné a nejsou skryté jako v případě klasického recenzního řízení. Proces je transparentnější a čtenáři sami mohou kritiku posoudit. Pokud jsou posudky publikovány spolu s jmény recenzentů, umožnilo by to recenzentům získat uznání za jejich práci a recenzní posudky by se mohly stát citovatelnými výstupy. Rovněž se uvádí, že pokud budou recenzenti vědět, že jejich posudek bude veřejný, mohlo by je to motivovat k důkladnějšímu hodnocení.

3. Otevřená spolupráce

= širší komunita může přispět k recenznímu procesu

V rámci otevřeného recenzního řízení je rukopis umístěn online a členové vědecké komunity jsou vyzváni k účasti v recenzním procesu. Tímto způsobem mohou přispět i vědci z příbuzných oborů, kteří by za normálních okolností nebyli osloveni (na rozdíl od tradičního recenzního řízení, kdy časopisy vyhledávají pouze konkrétní recenzenty). Implementace této metody se může lišit mezi platformami – komentáře mohou být otevřeny komukoli (anonymním nebo registrovaným uživatelům) nebo mohou být recenzenti nějakým způsobem prověřeni. Příznivci této metody zastávají názor, že by mohla pomoci vyřešit potenciální konflikty spojené s výběrem recenzentů redakcí. Kritici tohoto přístupu se zaměřují na otázky týkající se kvalifikace recenzentů, jejich ochoty k účasti v recenzním řízení a motivace, protože by tento přístup mohl zvýšit zapojení osob se střetem zájmů. Vzhledem k těmto otázkám je nepravděpodobné, že by tato metoda nahradila tradiční recenzní řízení, ale mohla by být použita jako doplněk, který probíhá souběžně s tradičním recenzním procesem.

4. Otevřená komunikace

= **přímá vzájemná diskuse mezi autory a recenzenty a/nebo mezi recenzenty je povolena a podporována**

V tradičním recenzním procesu mohou autoři a recenzenti obvykle komunikovat pouze prostřednictvím odpovědi na posudek zprostředkované editorem. Díky otevřené komunikaci by autoři a recenzenti mohli spolupracovat na zlepšení článku.

5. Otevřené rukopisy před recenzním řízením

= **rukopisy jsou publikovány online před formálním recenzním řízením nebo současně s ním (obvykle s využitím oborově specifických preprintových platform, jako je arXiv nebo bioRxiv)**

Další vědci pak mohou být vyzváni k tomu, aby se k předem publikovanému rukopisu vyjádřili, a jejich komentáře mohou být následně začleněny do upravené verze článku, když prochází tradičním recenzním řízením v časopise. Výhodou tohoto přístupu je, že výsledky lze sdílet okamžitě, aniž by bylo nutné čekat na dokončení recenzního procesu. Pokud chcete publikovat svůj rukopis jako preprint, ujistěte se, že to časopis, do kterého rukopis odesíláte, umožňuje. Zejména pokud časopis používá double-blind recenzní řízení, je možné, že nebude chtít, aby byl rukopis dostupný online před dokončením recenzního procesu.

6. Otevřené komentáře finálních prací

= **odkazuje na proces, kdy vědci recenzují nebo komentují finální verze publikovaných prací**

Některé časopisy mohou nabízet vlastní sekce pro komentáře a zpětnou vazbu k publikovaným článkům. Čtenáři však mohou své komentáře publikovat kdekoliv online (např. prostřednictvím blogových příspěvků, akademických sociálních sítí nebo na Twitteru). Cílem je zdůraznit, že recenzní řízení je neustálý proces, nikoli oddělený proces vedoucí pouze k publikaci. Existuje také specializovaná platforma pro recenzní řízení po publikaci nazvaná [PubPeer](#).

7. Otevřené platformy (oddělené recenzní řízení)

= **recenzní proces zajišťovaný jiným organizačním subjektem než místem publikace**

Otevřené platformy vyzývají autory, aby jim přímo zasílali rukopisy a poté organizují recenzní řízení mezi vlastní komunitou recenzentů. Platformy se mohou lišit v tom, jak nakládají s recenzovanými rukopisy. Některé platformy umožňují spolupracujícím časopisům přístup k rukopisu a recenzím a ty pak mohou autora oslovit s nabídkou publikace. Jiné platformy mohou rukopis spolu s recenzemi poslat do časopisu preferovaného autorem. Tento přístup se snaží snížit problém duplicitní práce, kdy rukopisy procházejí recenzním řízením v několika časopisech, jak jsou odesílány, odmítány a následně odesílány jinam, dokud nenajdou své místo.

Hlavní zdroj: Ross-Hellauer, Tony. 2017. What is open peer review? A systematic review [version 2; peer review: 4 approved]. F1000Research 6:588 (<https://doi.org/10.12688/f1000research.11369.2>)